

Atbalsta iespējas pirmsskolas vecuma bērniem ar komunikācijas traucējumiem.

Liepāja, 2023

Liepājas Līvupes pamatskola – attīstības centrs

Vēsture

Pirmās ziņas par skolu ap 1925.gadu.

Pirmā speciālā skola, kura 1989. gadā sāka mācīt bērnus ar vidēji smagiem un smagiem garīgās attīstības traucējumiem.

1992.gadā skolā tika atvērtas pirmās arodklases skolēniem ar viegliem garīgās attīstības traucējumiem.

2001.gadā pirmās darba iemaņu nodarbības skolēniem ar vidēji smagiem garīgās attīstības traucējumiem.

2003.gadā skolā uzsāka speciālās pirmskolas piecgadīgo un sešgadīgo bērnu izglītības programmas realizēšanu.

2018.gadā saņemts attīstības centra statuss.

Īstenotās izglītības programmas

- Speciālās pirmsskolas izglītības programma izglītojamajiem ar jauktiem attīstības traucējumiem (01015611)
- Speciālās pirmsskolas izglītības programma izglītojamajiem ar garīgās veselības traucējumiem (01015711)
- Speciālās pirmsskolas izglītības programma izglītojamajiem ar garīgās attīstības traucējumiem (01015811)
- Speciālās pirmsskolas izglītības programma izglītojamajiem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem (01015911)

Īstenotās izglītības programmas

- Speciālās pamatizglītības programma izglītojamajiem ar garīgās attīstības traucējumiem (21015811)
- Speciālās pamatizglītības programma izglītojamajiem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem (21015911)
- Profesionālās pamatizglītības programma «Kokizstrādājumu izgatavošana»(22543041)
- Profesionālās pamatizglītības programma «Ēdināšanas pakalpojumi»(22811021)

Skolas darbinieki

81 pedagogs

- 7 logopēdi (divi no tiem audiologopēdi)
- sociālais pedagogs
- psihologs;

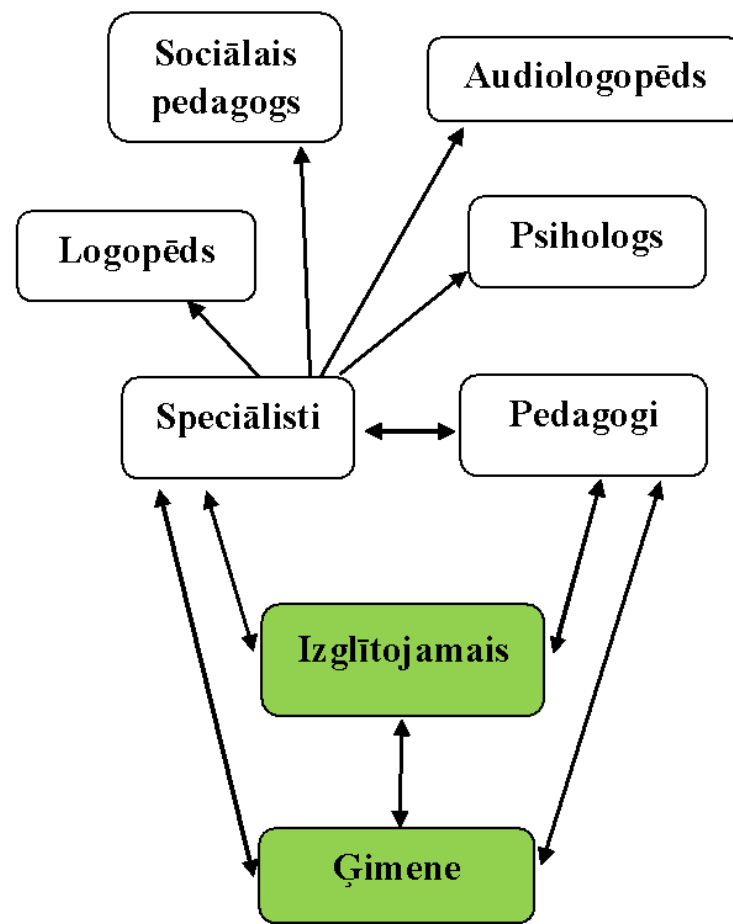
medicīniskais personāls

- ārsts,
- medicīnas māsas (4,5 štata vienības);

75 tehniskie darbinieki (16 no tiem skolotāju palīgi)

Liepājas Līvupes pamatskolas - attīstības centra speciālisti

- Speciālais pedagogs
- Logopēds
- Audiologopēds
- Psihologs
- Sociālais pedagogs

Liepājas Līvupes pamatskolas - attīstības centra darbības virzieni

- Veic agrīno speciālo vajadzību diagnostiku pirmsskolas vecuma bērniem.
- Logopēds veic runas un valodas sistēmas pārbaudi, sniedz ieteikumus korekcijas darbam pirmsskolas un skolas vecuma bērniem.
- Audiologopēds veic komunikācijas spēju, runas/valodas, fonācijas un rīšanas traucējumu novērtēšanu, diagnostiku, korekciju un rehabilitāciju jebkura vecuma personām, kurām ir dažādas izcelsmes runas, valodas, balss un rīšanas traucējumi.
- Speciālais pedagogs iesaka palīdzības veidus, palīdz veiksmīgāk iekļauties mācību procesā.

Speciālisti:

- konsultē un sniedz metodisko palīdzību pirmsskolas vecuma bērniem un viņu vecākiem, skolēniem ar speciālām vajadzībām un viņu likumiskajiem pārstāvjiem, skolu atbalsta komandas speciālistiem;
- sniedz konsultācijas un metodisko palīdzību pirmsskolas, speciālo un vispārizglītojošo skolu pedagogiem;
- sniedz konsultācijas pedagogiem individuālo mācību plānu izveidošanā;
- organizē pedagogu profesionālās pilnveides pasākumus: seminārus, pieredzes apmaiņas braucienus, darbnīcas;
- organizē izglītojošus pasākumus bērnu ar speciālām vajadzībām likumiskajiem pārstāvjiem, biedrībām, sabiedriskajām organizācijām;
- izstrādā mācību metodiskos līdzekļus.

Atbalsta iespējas pirmsskolas vecuma bērniem ar komunikācijas traucējumiem.

Liepāja, 2023

Irita Kovaļska

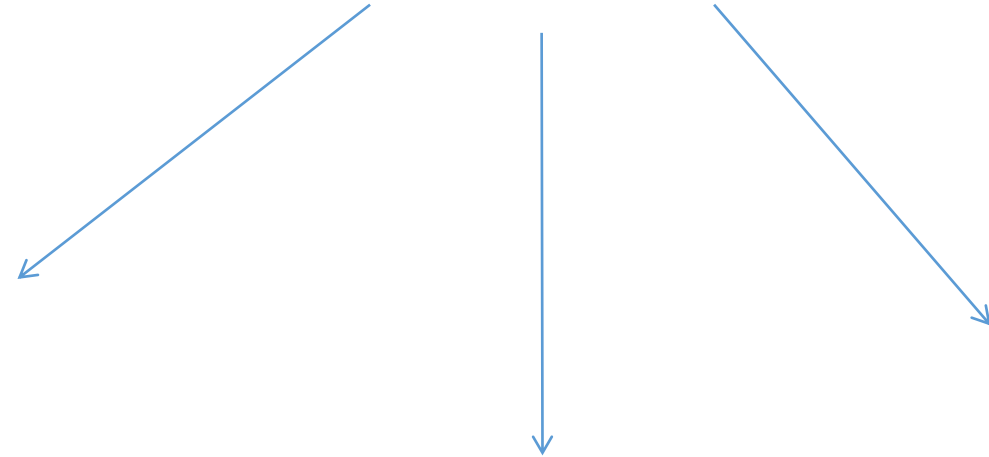
Komunikācija

- Komunikācija ir informācijas apmaiņas un savstarpējo attiecību veidošanas process.
- Komunikācija pieder pie cilvēku pamatvajadzībām.
- Dabiska, sabiedrībā vispārpieņemta komunikācijas sistēma ir valoda.
- Komunikācija ir mijiedarbības process, kurā piedalās vismaz divas personas, savā starpā apmainoties ar informāciju. Galvenais komunikācijas veids ir verbālā runa.

Komunikācijas traucējumi

**Bērniem ar
funkcionāliem
traucējumiem**

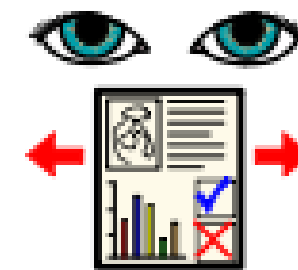
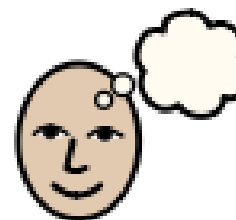
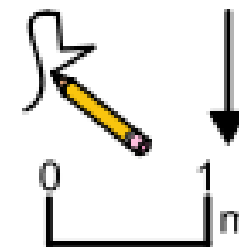
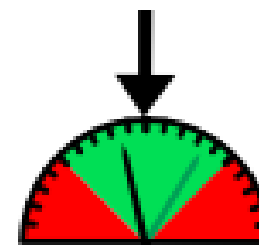
**Bērniem ar tipisku
attīstību**

**Bērniem ar
autiskā
spektra
traucējumiem**

Plāns komunikācijas izv

- Anamnēzes ievākšana no vecākiem
- Praktiska bērna izvērtēšana (testi, aktivitātes, komunikācija)
- Padziļināta bērna izvērtēšana
- Speciāla pieeja, atbilstošas metodes

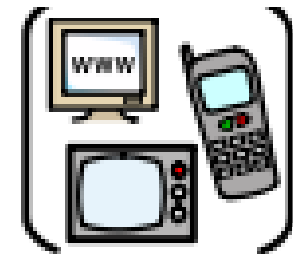
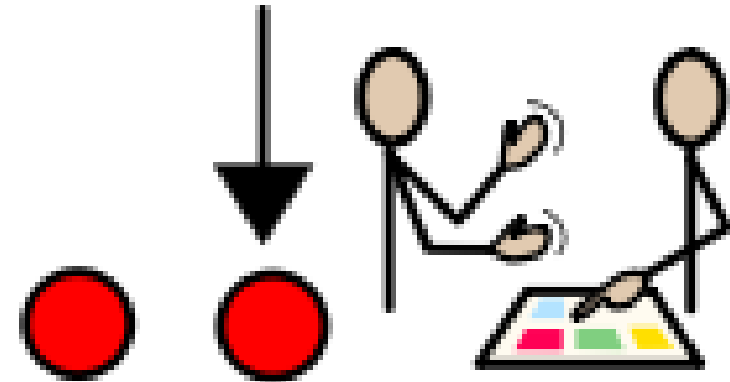

Alternatīvā un augmentatīvā komunikācija

- **Augmentatīvā komunikācija:** atvieglo komunikācijas procesu bērniem ar neskaidru vai neplūstošu runu;
- **Alternatīvā komunikācija:** nodrošina alternatīvu komunikāciju veidu bērniem, kas nerunā vai kuru runa ir nepietiekami kvalitatīva priekš saprotamas komunikācijas.

Alternatīvās komunikācijas izmantošanas mērķi

- Informācijas nodošana;
- Informācijas uztveršana;
- Veicina lēmumu pieņemšanu;
- Kompensē traucējumu (mazina grūtības);
- Atbalsta attiecību veidošanu;
- Savstarpējās sapratnes veicināšana;
- Miera sajūtas radīšana (trauksmes mazināšana);

(<https://audiologopedi.lv/alternativa-komunikacija/>)

Komunikācijas metodes

Bez palīglīdzekļiem

- Žesti
- Ķermeņa valoda
- Pieskārieni
- Atbalsta zīmes – izmantojot atbalsta zīmes, svarīgi izmantot runu – tas atvieglo informācijas saprašanu

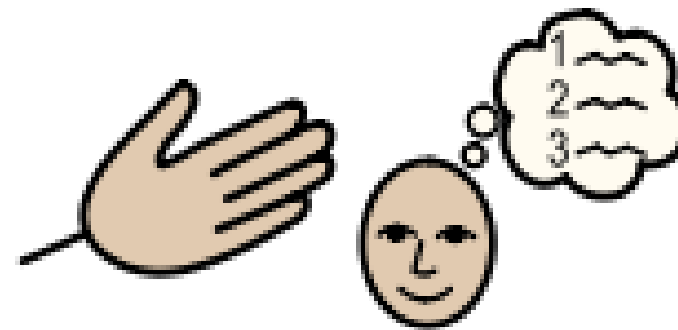

Ar palīglīdzekļiem

- Priekšmeti
- Attēli vai fotogrāfijas
- Ideogrammas (*samazināti, stilizēti zīmējumi*)
- Zīmējumi
- Piktogrammas, Bliss simboli, PECS, Widgit simboli
- Komunikāciju tāfeles
- Attēlu grāmatiņas

Komunikācijas veidošanas stratēģijas (virzieni)

- Emocionāla kontakta izveidošana
- Vides pakārtošana bērna vajadzībām
- Nodarbības kārtību noteikšana
- Uzdevumu un darbību vizualizācija

Komunikācijas veidošanas stratēģijas (virzieni)

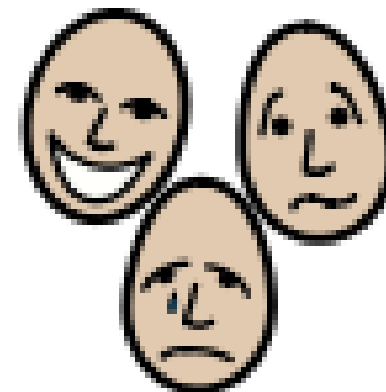
➤ **Komunikācijas prasmju veidošana**

- piktogrammas, Widgit simboli, PECS
- žesti
- verbālas instrukcijas

➤ **Runas un valodas attīstīšana**

- spontānās runas veidošana
- valodas sapratnes veicināšana
- lasīšanas un rakstīšanas prasmju attīstīšana

Komunikācijas veidošanas stratēģijas (virzieni)

➤ Sociālo prasmju attīstīšana

➤ Uzvedības korekcija

- iedodod mīļāko rotaļlietu
- sakārtota darba vide un novērsti sensorie kairinātāji
- katru pozitīvo uzvedības izpausmi atbalstīt, apbalvot, tādējādi veidojot tieksmi tai atkārtoties, bet negatīvo izpausmi – ignorēt vai noraidīt
- izmanto relaksācijas telpu
- par visiem pārsteigumiem, pārmaiņām bērns jābrīdina iepriekš, jā sagatavo
- atjaunot pierastos vides apstākļus

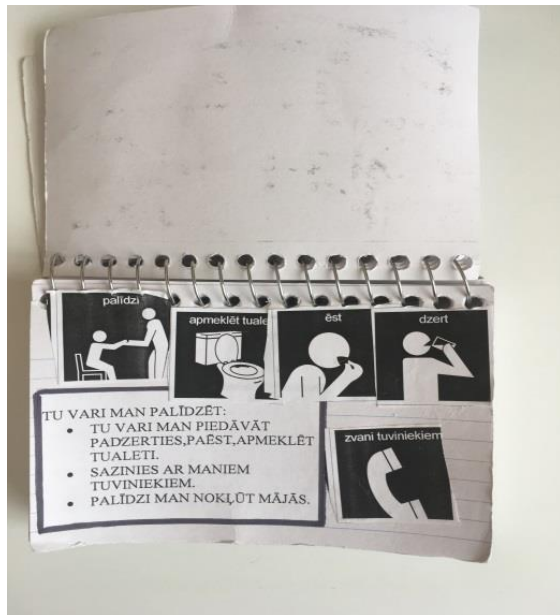

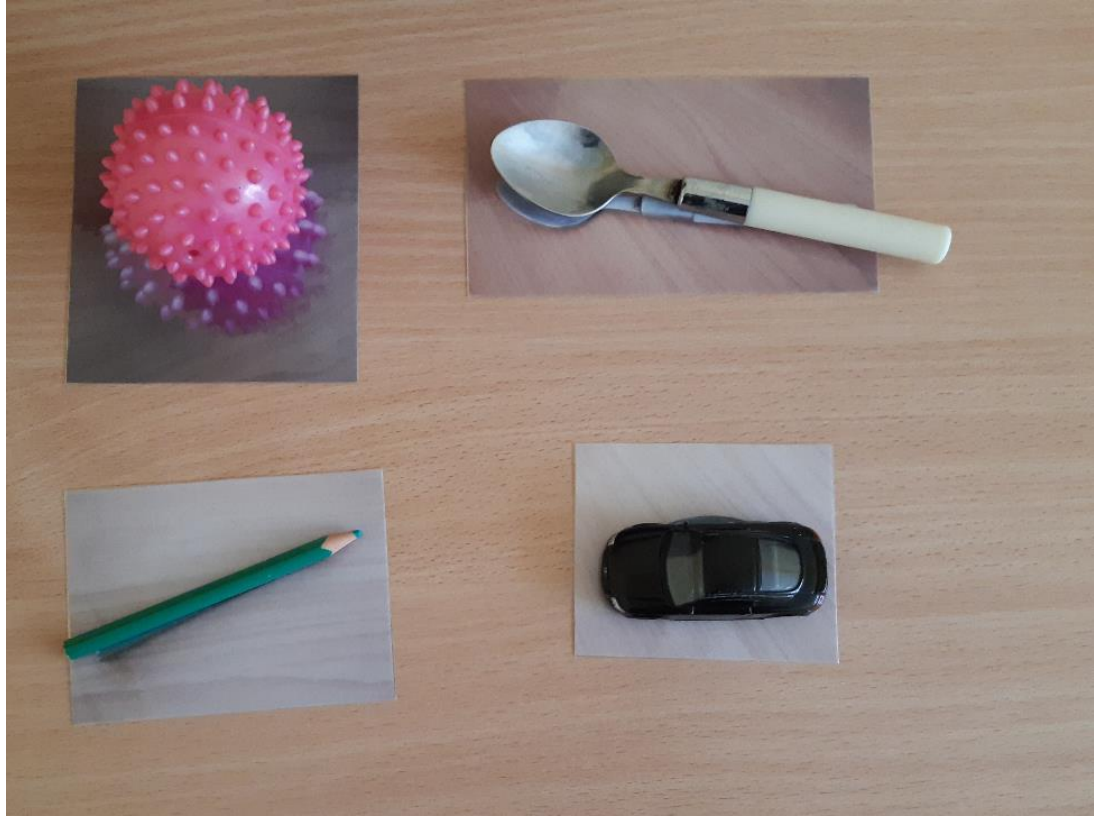
Rekomendācijas, ko ir vēlams ievērot, gatavojoties darbam

- Ko gribēšu iemācīt un ko varēšu iemācīt?
- Kādus vizuālos un audio materiālus pielietošu?
- Kā izveidosim dienas kārtību, no kā tā sastāvēs?
- Kā es pateikšu bērnam, kas viņam ir jādara?
- Kur izvietosu darba materiālus?
- Kā es pateikšu bērnam, kur tie ir?
- Kā es pievērsīšu bērna uzmanību?
- Kā es noteikšu darbību ilgumu?
- Kā pateikšu par darba nobeigumu?
- Kā es motivēšu bērnu darbībai?

Komunikācijas grāmata, dienas plāns

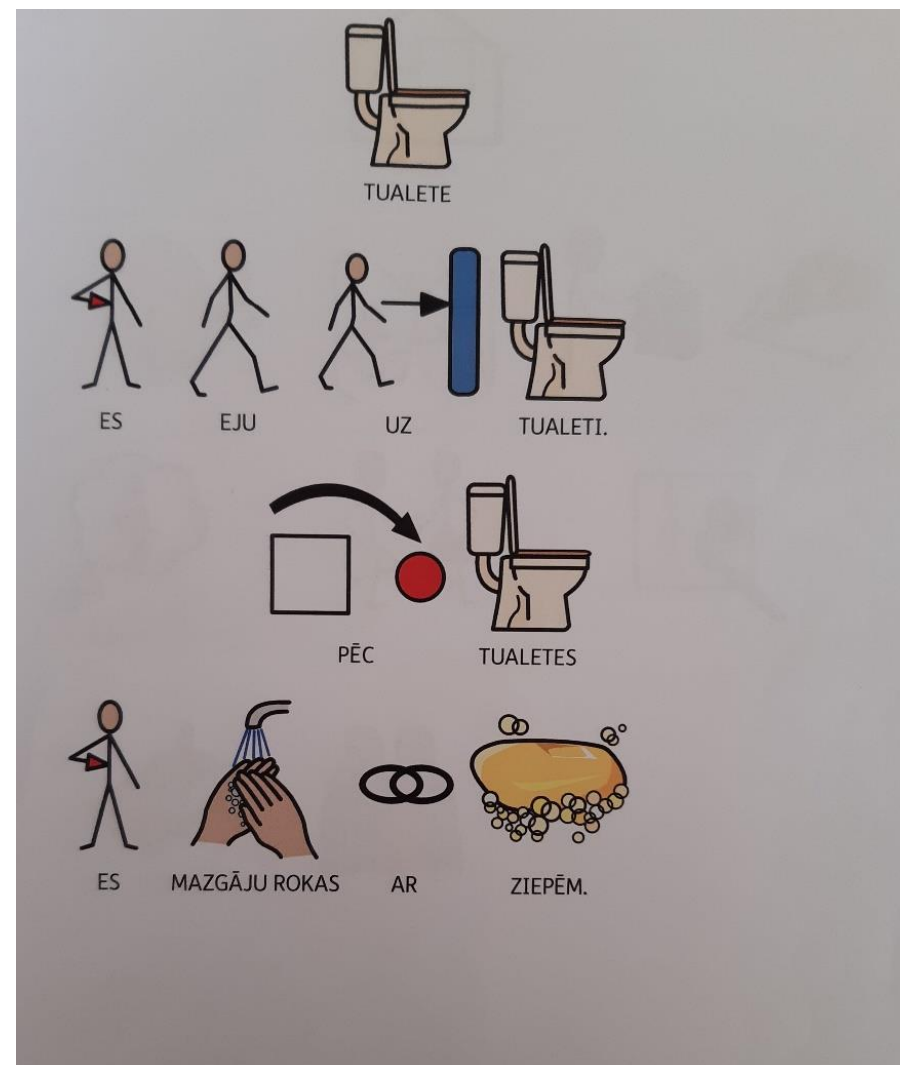
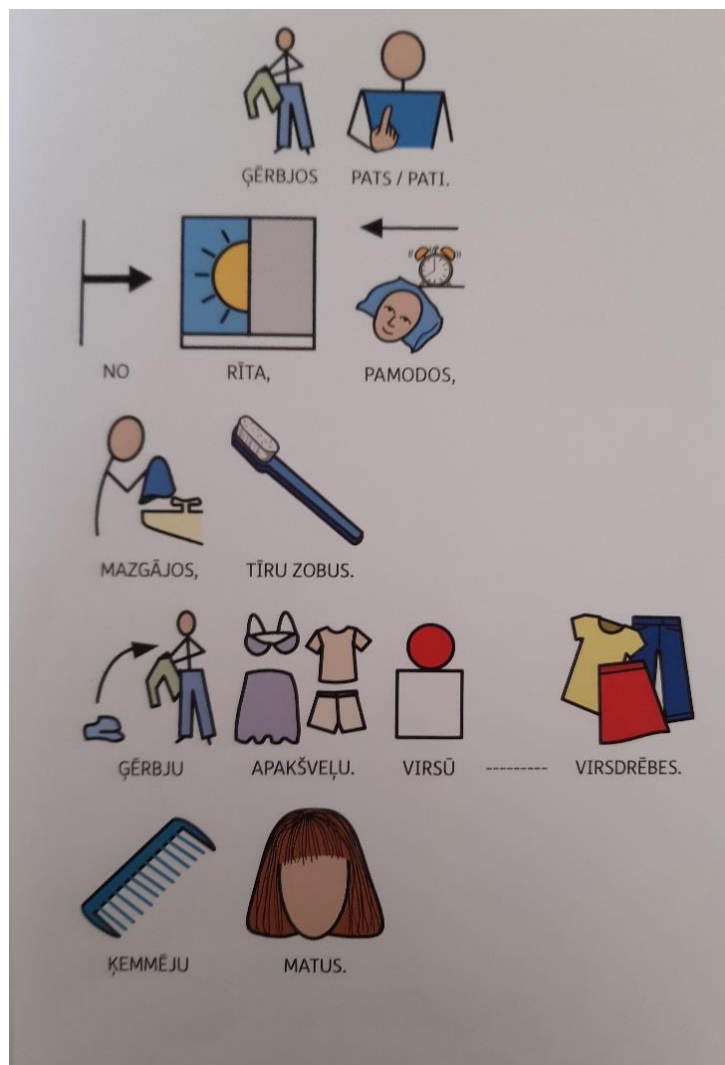

Telpu, vietu apzīmējumi

Rīcības plāni

DRĒBJU SKAPJA KĀRTĪBA

1.	augšā	balle	cepure	cimdi	džemperis
	maiņas	drēbes			
2.	vidū	jaka	bikses		
3.	apakšā	kurpes	čības		

1. AUGŠĀ: BALLE, CEPURE, CIMDI, MAIŅAS DRĒBES, DŽEMPERIS
2. PA VIDU: JAKA, GARĀS BIKSES
3. APAKŠĀ: KURPES, SPORTA BOTAS, ČĪBAS

ĒDAMZĀLE

ES GRIBU ĒST.

EJU MAZGĀT ROKAS.

ES APSĒŽOS PIE GALDA.

PĒC EŠANAS MAZGĀJU ROKAS, MUTI.

Orientēšanās laikā

Orientēšanās laikā

Orientēšanās nedēļas dienās, gadalaikos

nedēļa		
pirmdiena		1.
otrdiena		2.
trešdiena		3.
ceturtdiena		4.
piekdiena		5.
sestdiena		6.
svētdiena		7.

PIRMDIENA
OTRDIENA
TREŠDIENA
CETURTDIENA
PIEKTDIENA

ziema

SESTDIENA
SVĒTDIENA

gadalaiki

rudens

rudens

ziema

ziema

pavasaris

pavasaris

vasara

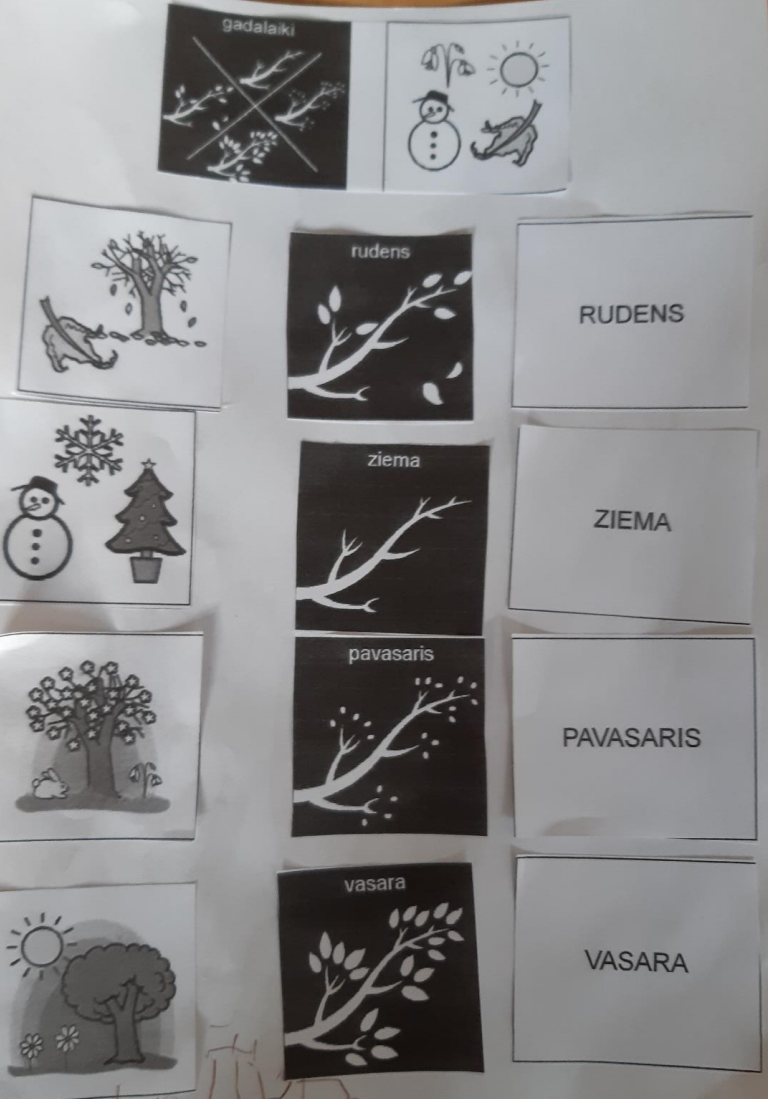
vasara

RUDENS

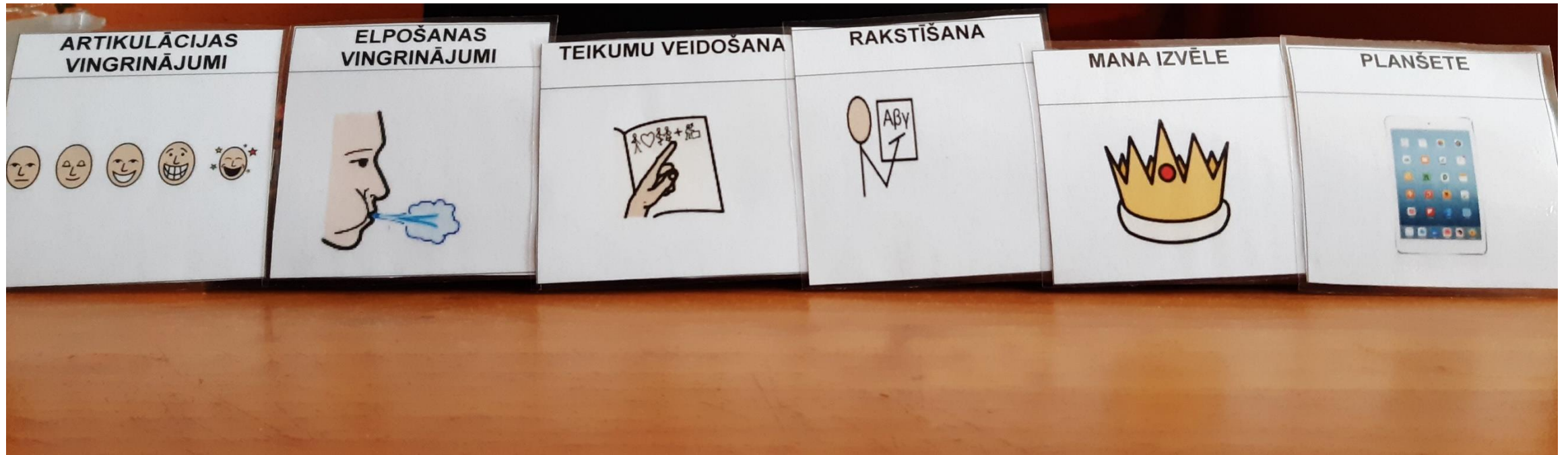
ZIEMA

PAVASARIS

VASARA

Nodarbības plāns

Nodarbību plāns

1	2	3	4	5	6
					
					

1	2	3	4	5	6
		ABC			
		X			

Nodarbību plāni

PIRMDIENA

ARTJOMS
AGIJA
EMĪLS

PIEKTDIENA

ANEMARIJA
IEVA

POĻINA
PATRĪCIJA

IEVA
ANEMARIJA

SKAITĪT BĒRNUS
?
1. M.
KLĀT GALDUS

dators

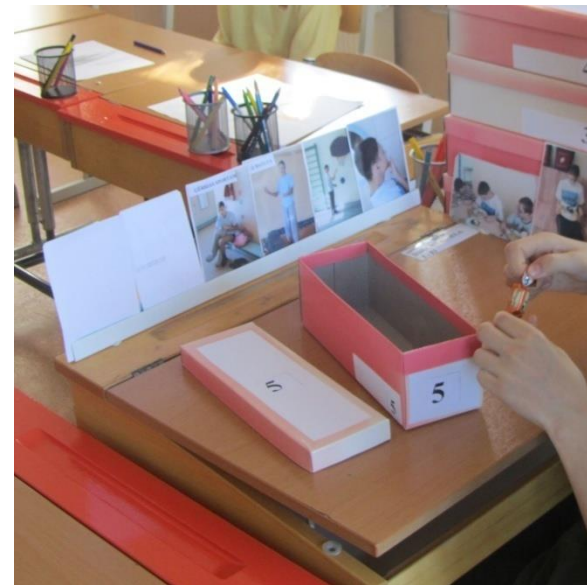

matemātika
logopēdija
latviešu valoda
mūzika
sports
sociālās zinības

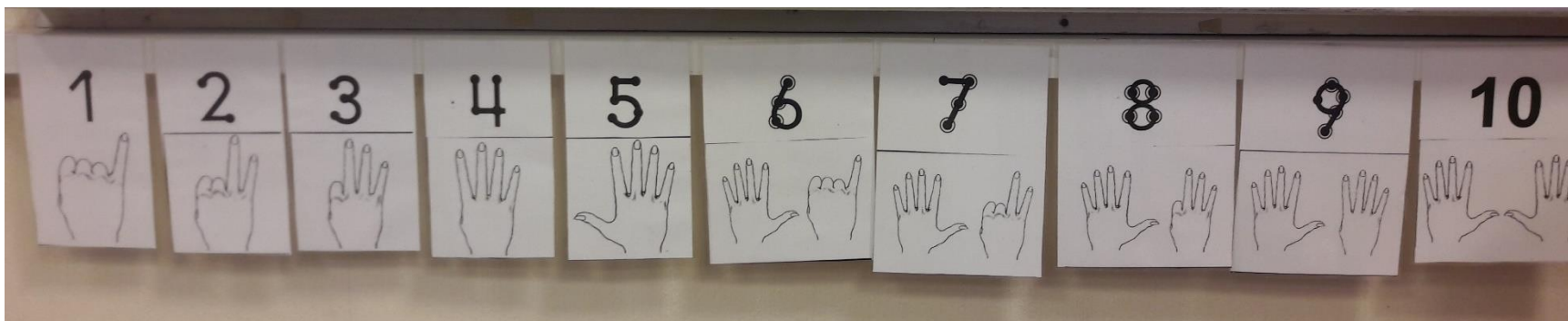
Nedēļas plāns

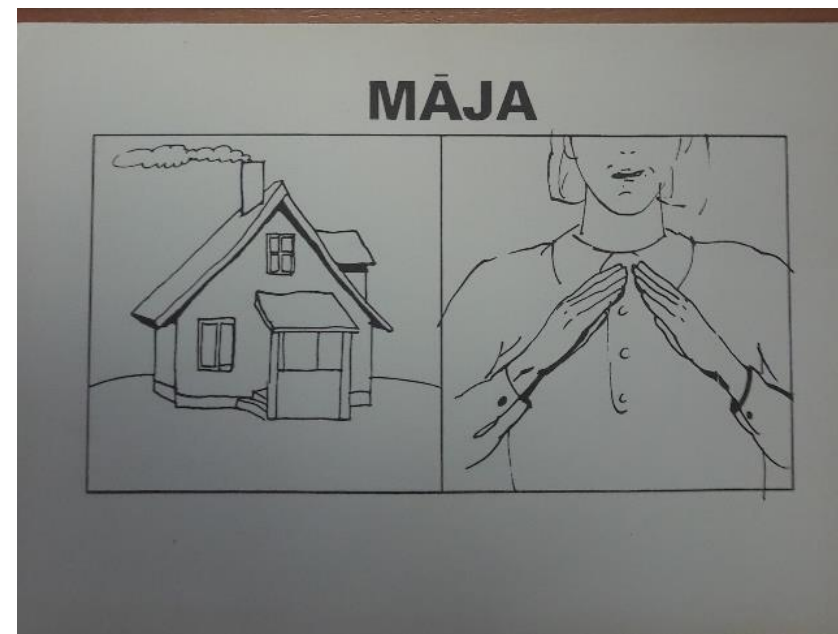
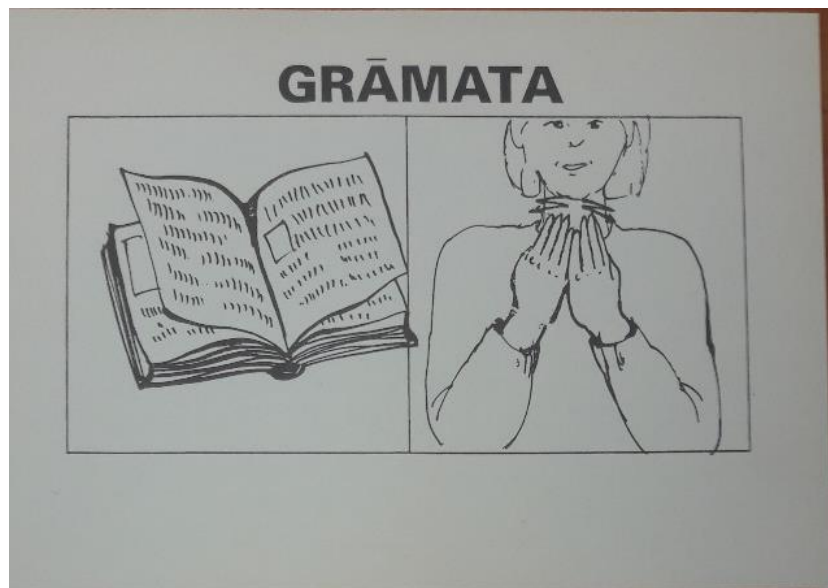
Nodarbību strukturēšana

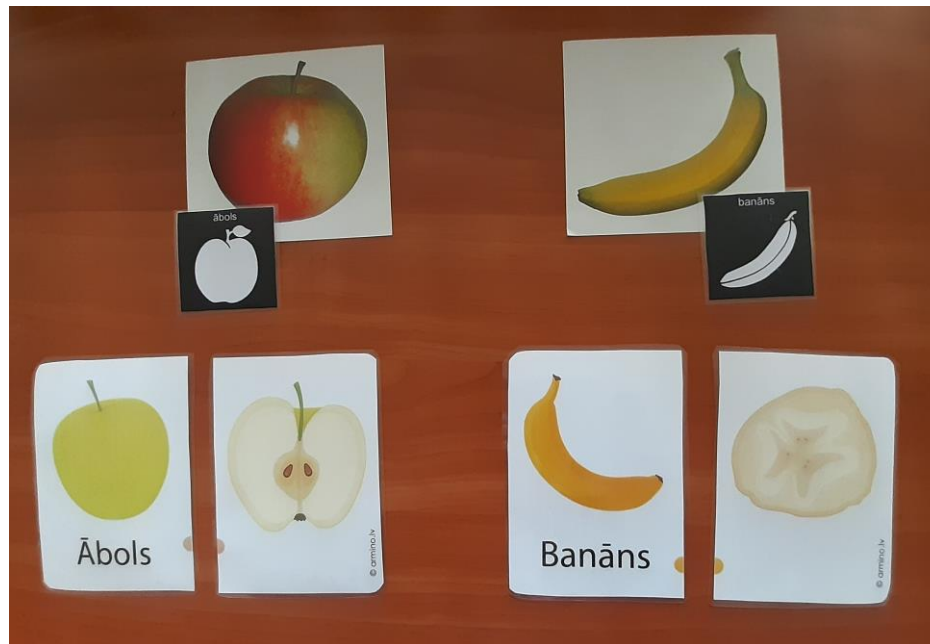

Zīmju valodas izmantošana komunikācijas veicināšanā

Zīmju valodas izmantošana komunikācijas veicināšanā

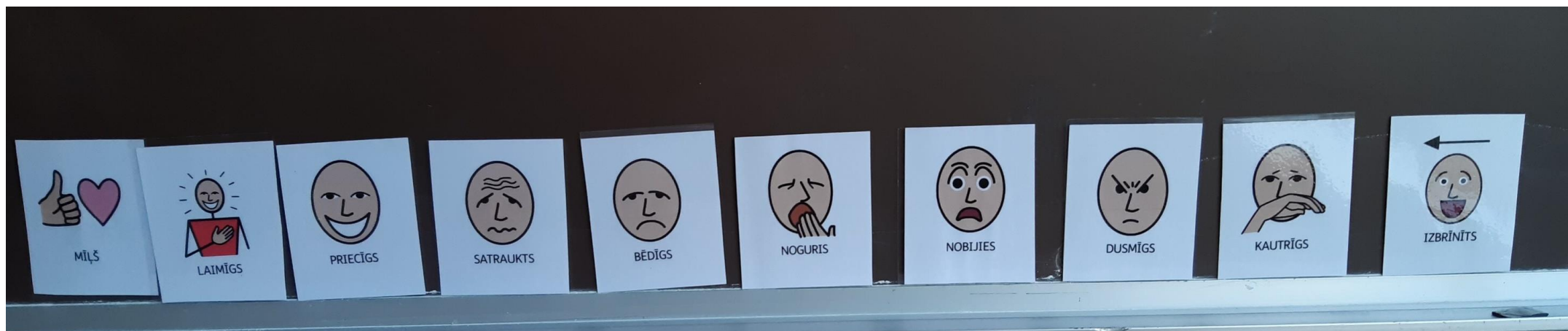
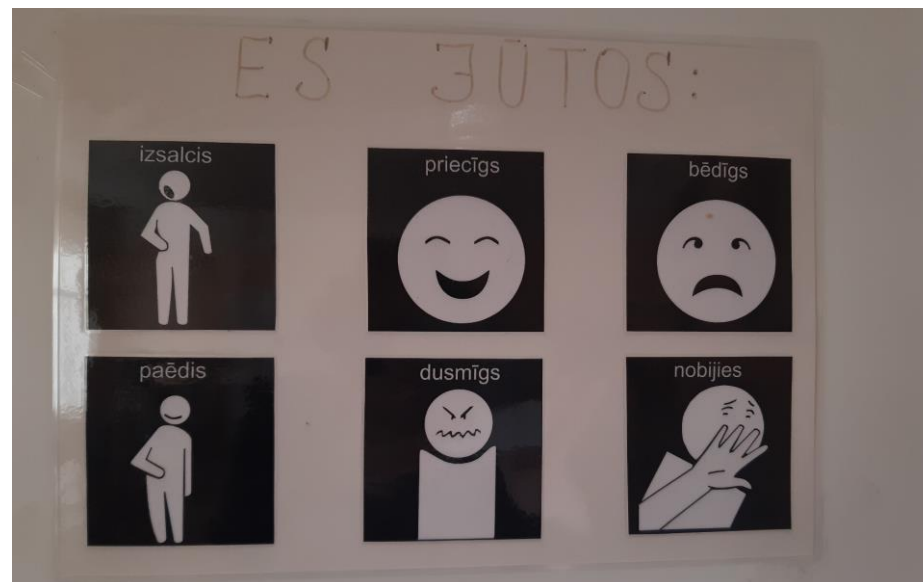

Emociju atpazīšana

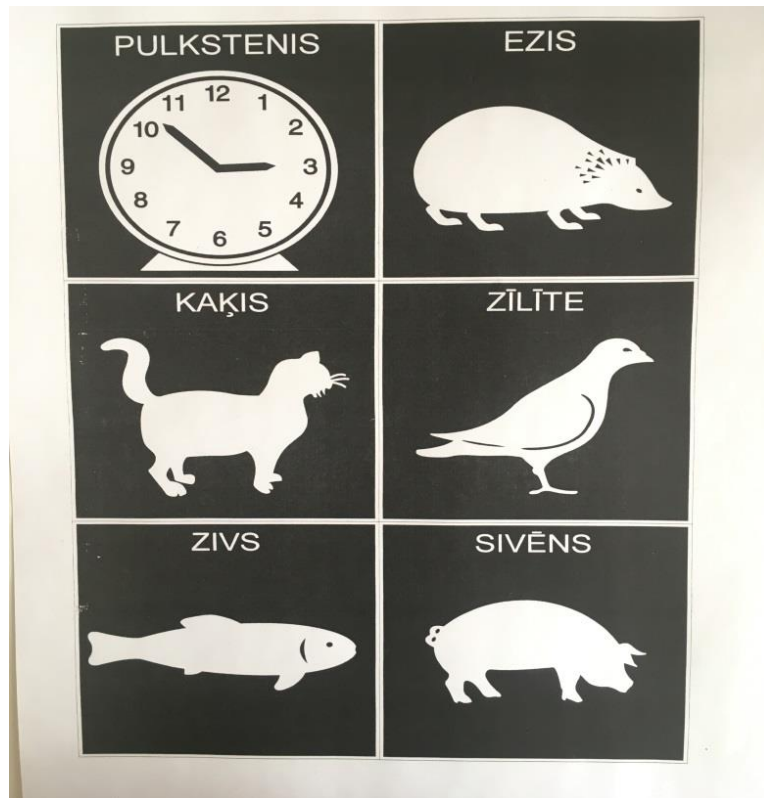

Kā es jūtos?

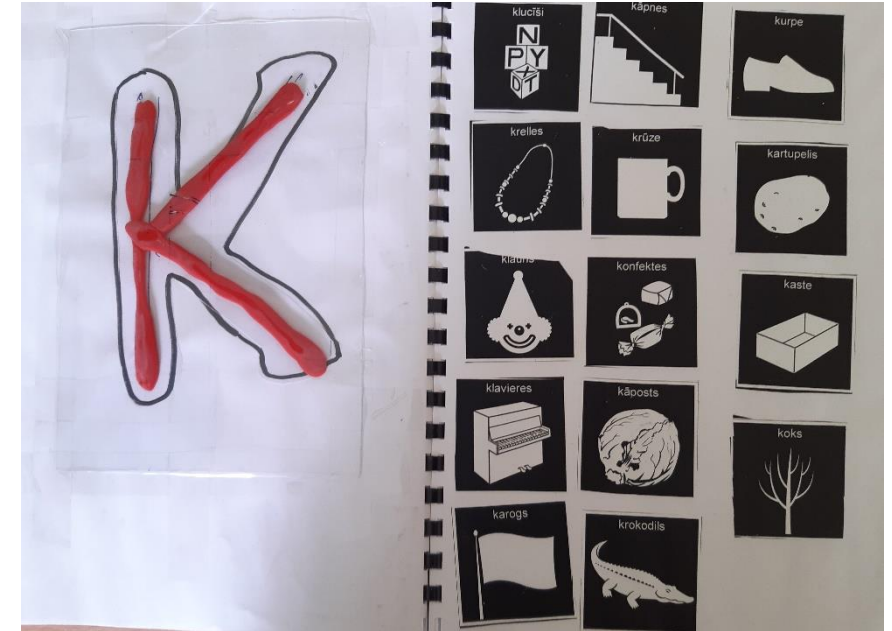
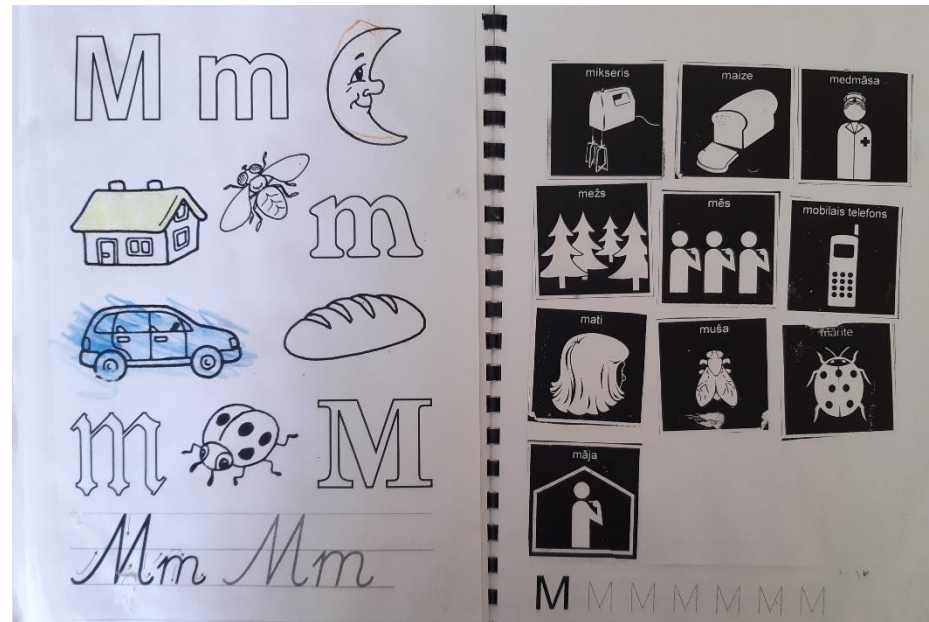
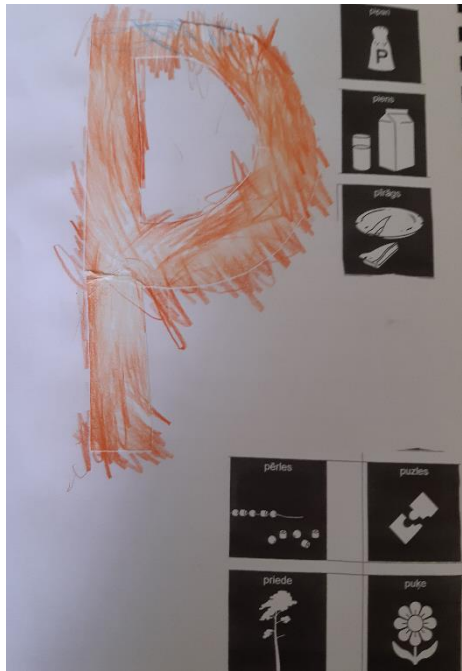

Spontānās runas veicināšana

- Atsevišķu skaņu producēšana vai vārdu izruna

Skaņu saklausīšana, burtu apguve

Teikumu veidošana

Diagram illustrating the construction of the sentence "Zem galda ir bumba." (Under the table is a ball).

Visual components: A table with a soccer ball underneath it.

Word cards: Zem (under), galda (table), ir (is), bumba. (ball).

Diagram illustrating the construction of the sentence "Kakis sēž uz galda." (The cat is sitting on the table).

Visual components: A black cat sitting on a table with a plate of food.

Word cards: Kakis (cat), sēž (sits), uz (on), galda. (table).

Diagram illustrating the construction of the sentence "Kurmis dzīvo alā." (The dog lives in the den).

Visual components: A dog's head and paws emerging from a hole in the ground.

Word cards: Kurmis (dog), dzīvo (lives), alā. (den).

Diagram illustrating the construction of the sentence "Putns lido." (The bird flies).

Visual components: A bird on the ground and a bird in flight.

Word cards: PUTNS (bird), LIDO (flies).

Diagram illustrating the construction of the sentence "Bērni rotaļājas." (The children play).

Visual components: Two children standing and two children playing with a ball.

Word cards: BĒRNI (children), ROTAĻĀJAS (play).

Diagram illustrating the construction of the sentence "Automāšīna brauc." (The car drives).

Visual components: A car and a person driving a car.

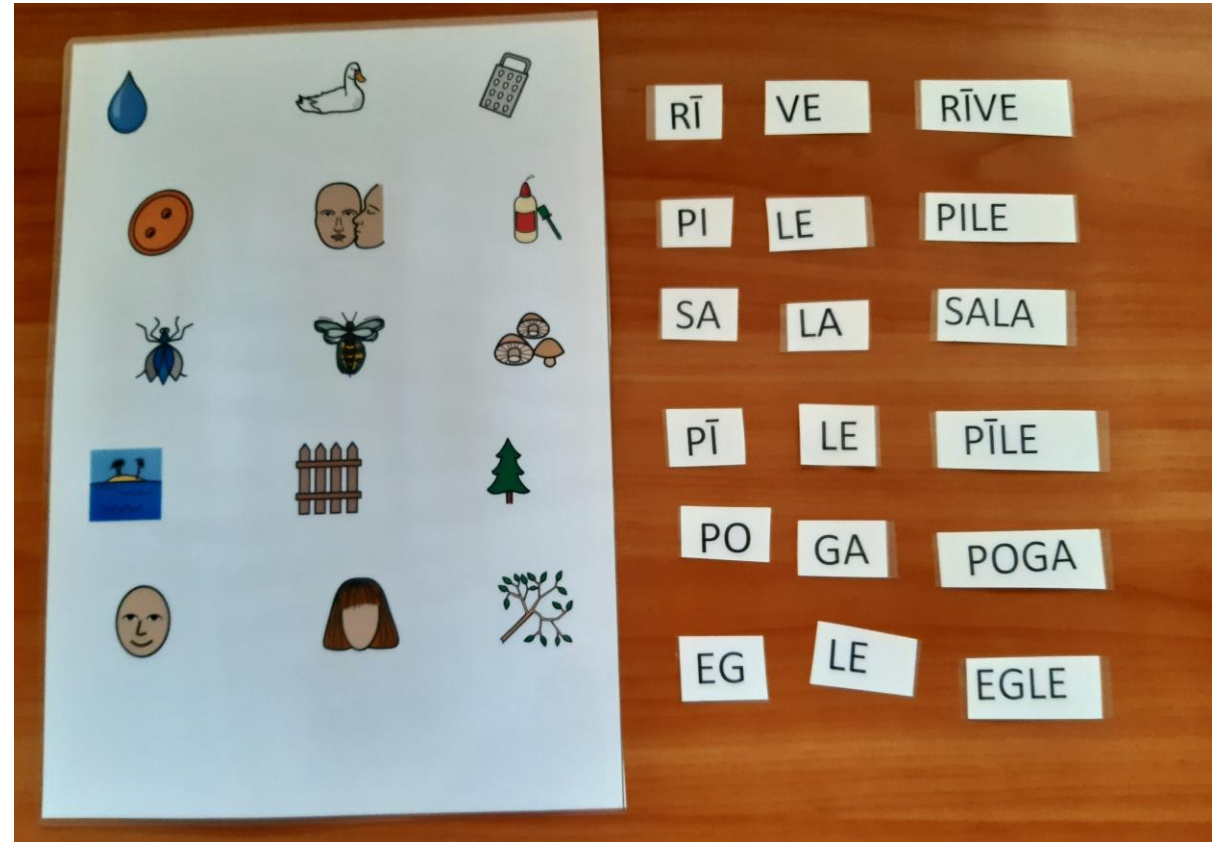
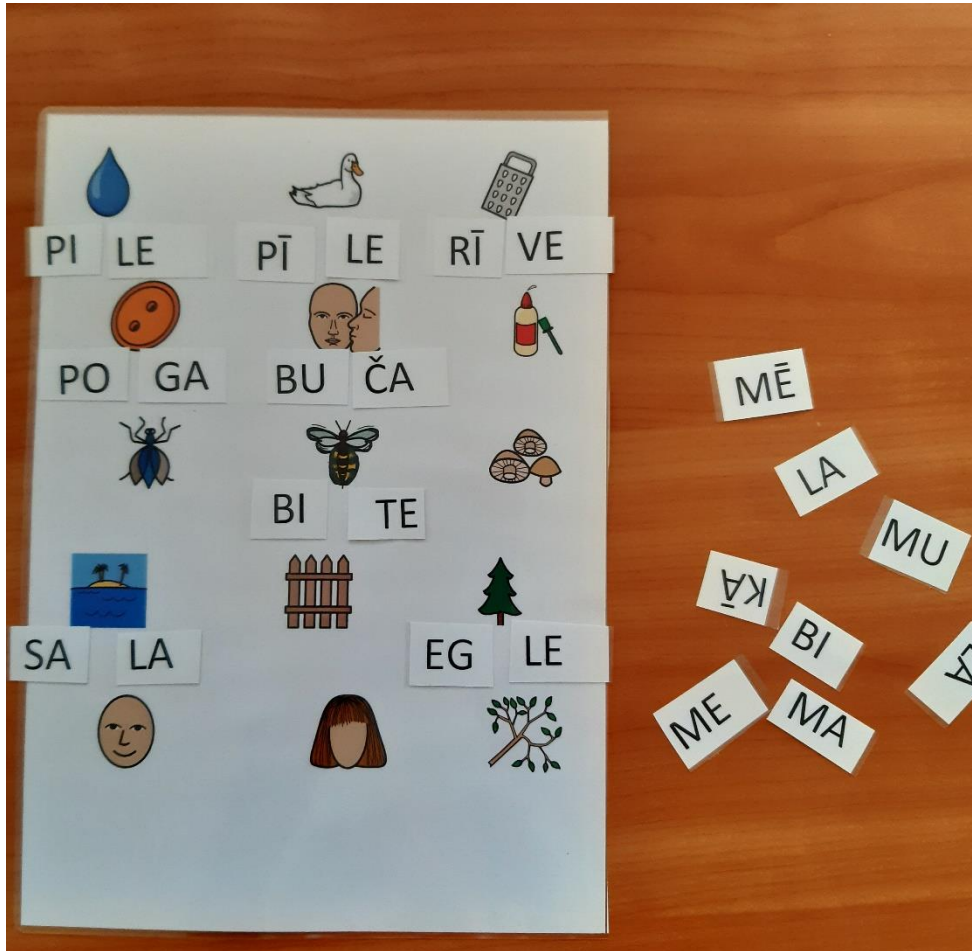
Word cards: AUTOMAŠĪNA (car), BRAUC (drives).

Diagram illustrating the construction of the sentence "Zivs peld." (The fish swims).

Visual components: A fish and a fish swimming.

Word cards: ZIVS (fish), PELD (swims).

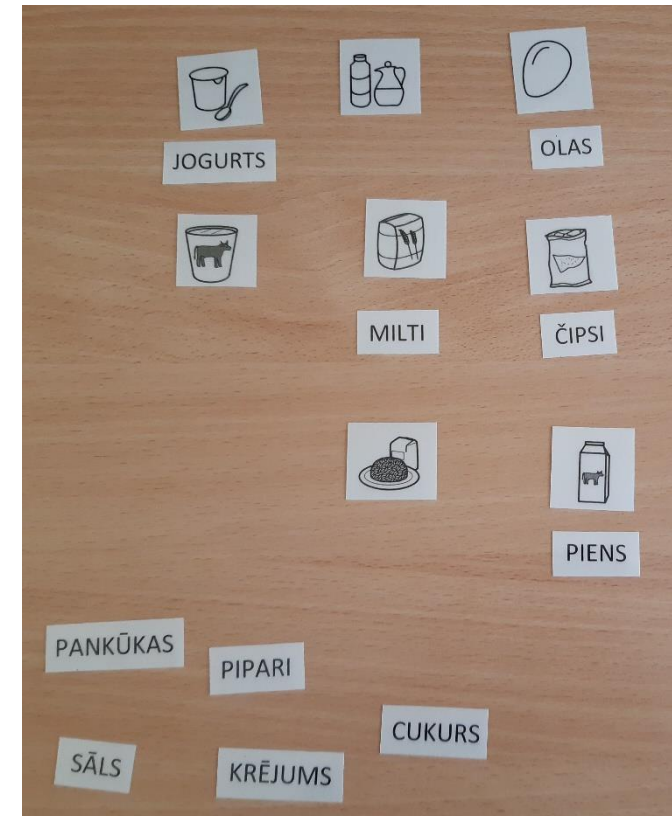
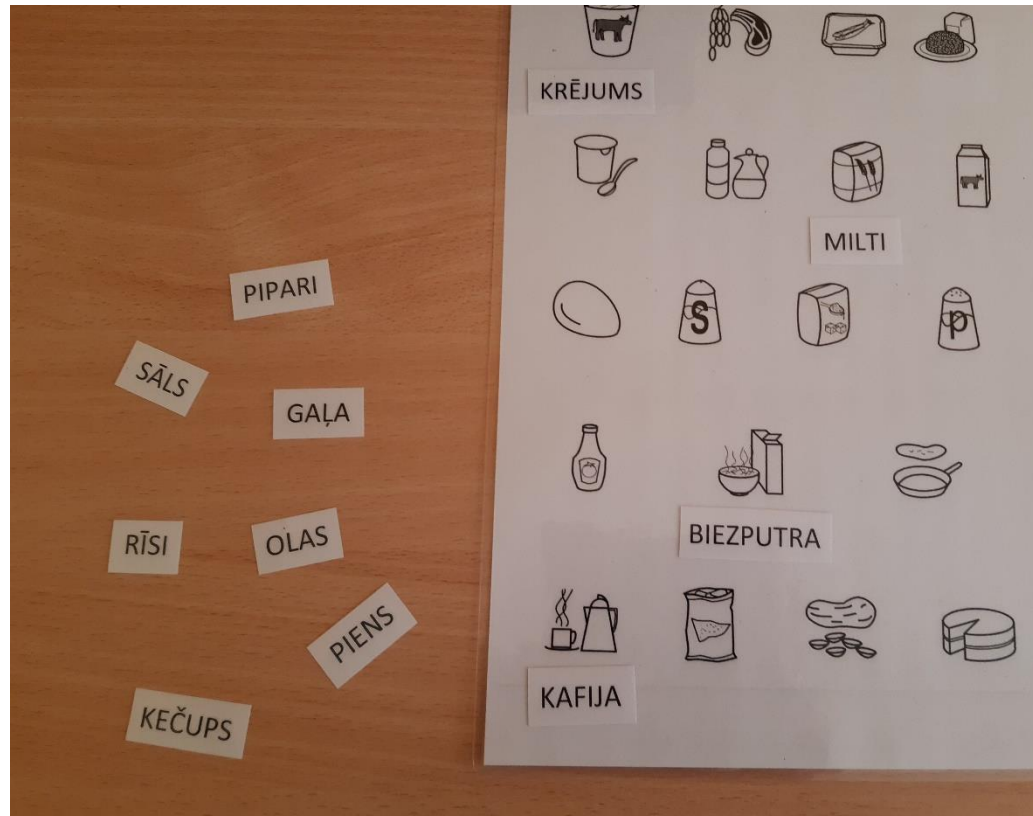
Zilbju lasīšana

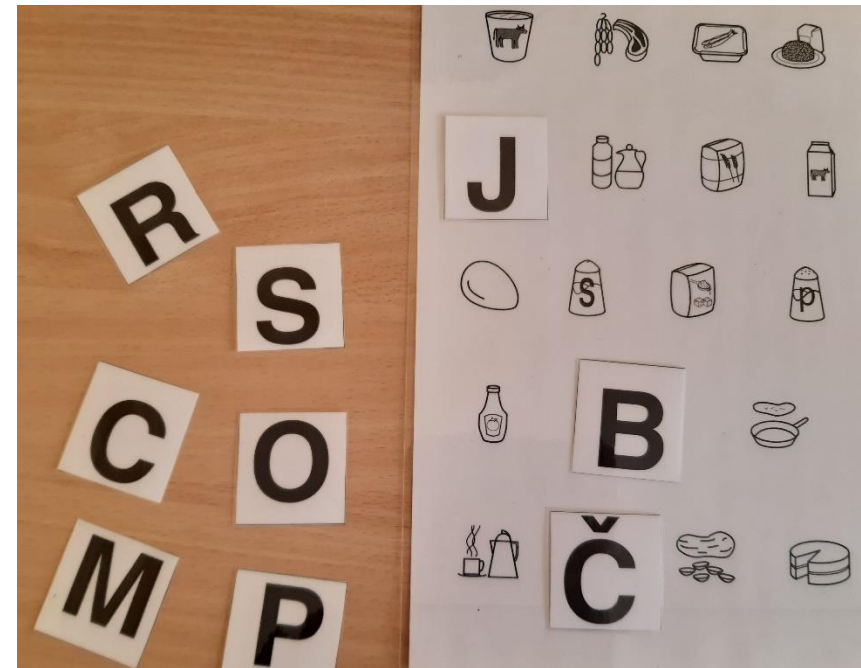
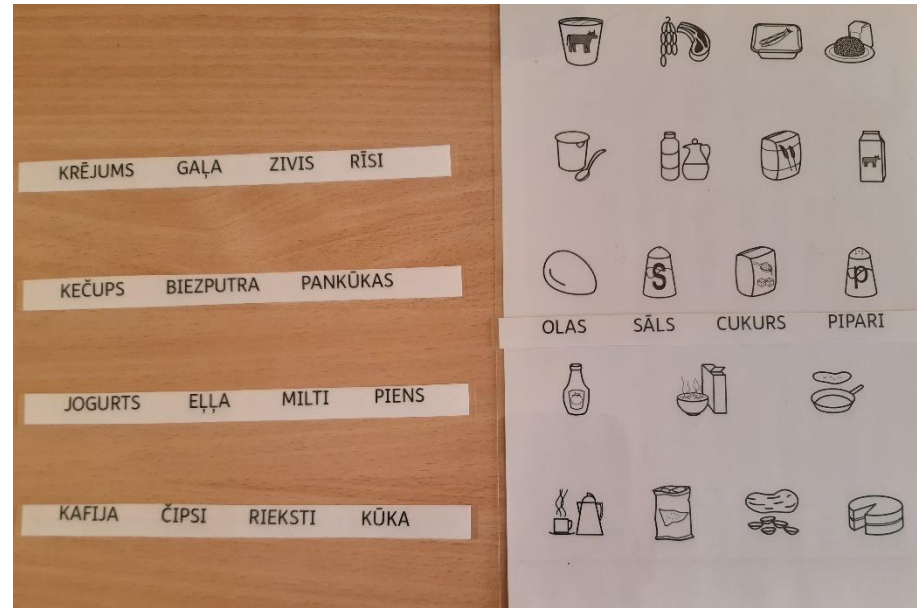
Valodas, runas un lasišanas uzdevumi

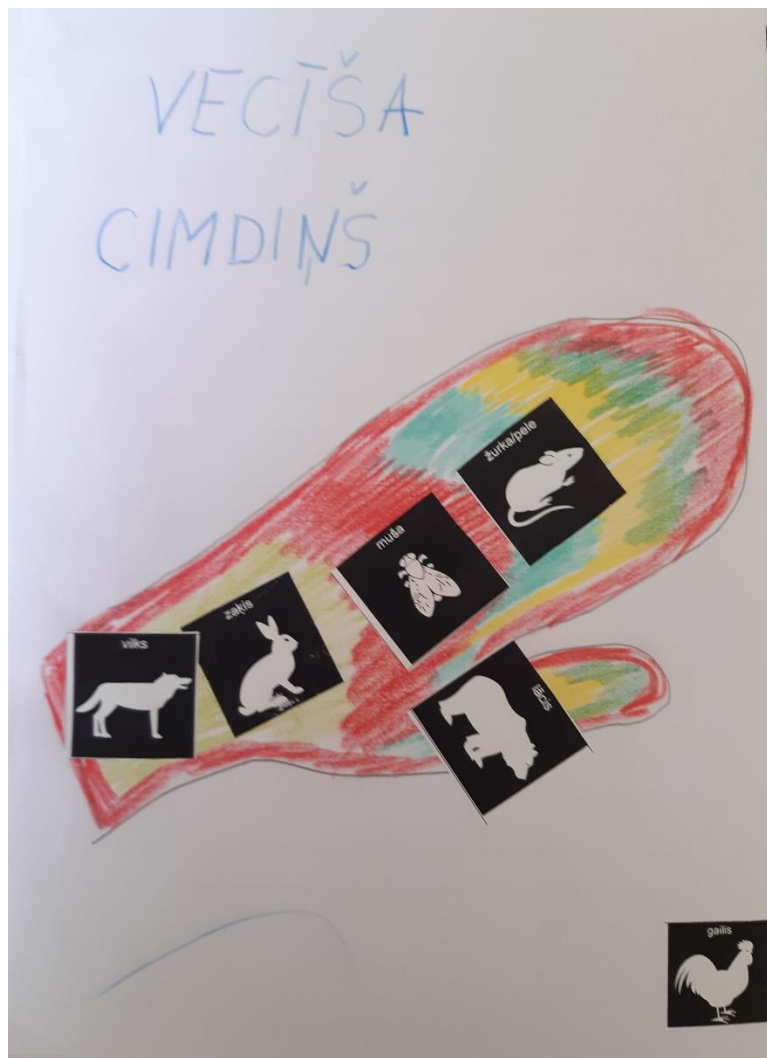
Vārdu krājuma paplašināšana, globālās lasīšanas apgūšana

Vārdu krājuma paplašināšana, globālās lasīšanas apgūšana

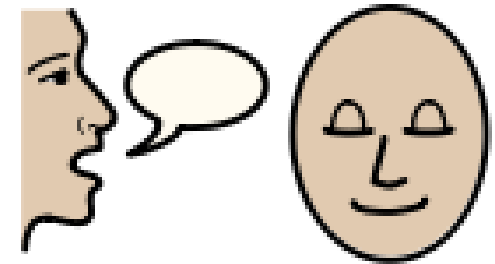
Stāstīšanas prasmju attīstīšana

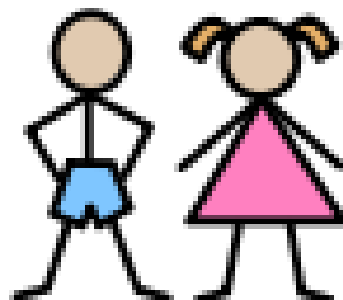
Rekomendācijas komunikācijas atbalstam

- Pārliecinieties, ka bērna uzmanība ir vērsta uz Jums, uzrunājiet viņu vārdā pirms sākat runāt
- Samaziniet sensoros traucējumus, piemēram, troksni, spilgtu gaismu un aizņemtās telpas
- Runājiet skaidrā, mierīgā balsī
- Runājiet īsi un vienkārši
- Dodiet savam bērnam kādu laiku apstrādāt informāciju un pārbaudiet, vai viņš ir sapratis

Rekomendācijas komunikācijas atbalstam

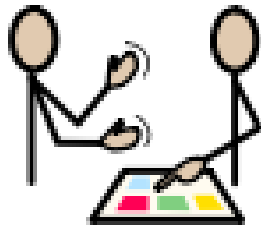
- Uzdodiet konkrētus jautājumus
- Izmantojiet attēlus, lai palīdzētu izskaidrot lietas
- Vienmēr pārbaudiet, vai esat pareizi saprasts

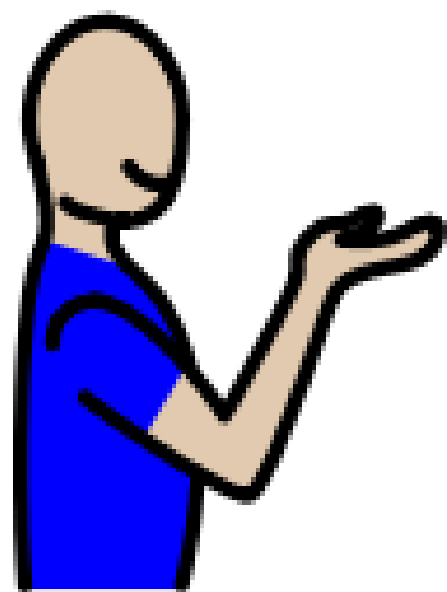

«Visvairāk mums katram ir vajadzīgs kāds, kurš mīlot piespiestu mūs izdarīt to, ko mēs spējam.»

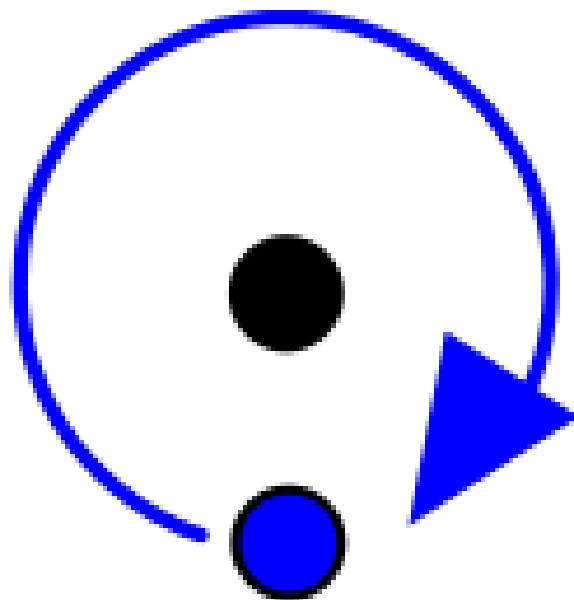
/Ralfs Valdo Emersens/

"Komunikācija darbojas tiem, kas ar to strādā.« / Džons Pauels/

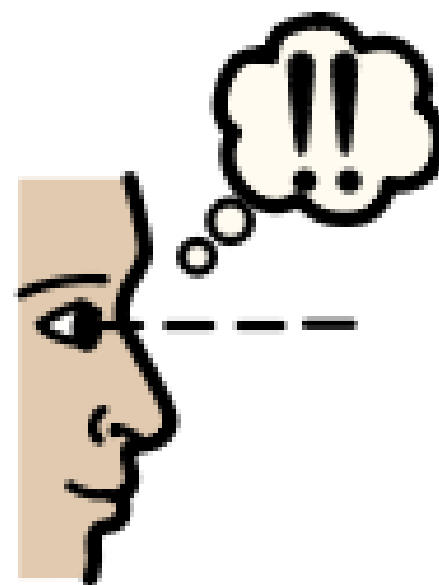

Paldies

par

uzmanību!

Atbalsta iespējas pirmsskolas vecuma bērniem ar komunikācijas traucējumiem.

Evija Ivanova

Komunikācija

- Komunikācija – saziņa, saprašanās, saskarsme; **mērķtiecīgs** saziņas process (strukturēta norise) starp cilvēkiem, kurā izmanto simbolu mijiedarbību nolūkā panākt sekmīgu saprašanos par to nozīmi.
- Kad es runāju, es paužu savu izturēšanos!
- Kad es klusēju, es arī paužu savu izturēšanos!

Komunikācijas aspekti

- Četri aspekti, kas darbojas vienlaicīgi:
- Satura - pietrūkst saprotamības, vienkāršība, sadalījums, īsums un precizitāte, ierosinoši papildinājumi (lai radītu interesi).
- Pašatklāsmes - sūtītājs panāk vēlamo iespaidu par sevi.
- Attieksmes - var saprast arī to, ko sūtītājs domā par saņēmēju, kāda ir viņa attieksme.
- Nolūka aspekts - tiek mēģināts panākt noteiktu rīcību.
- Ziņojuma - mērķis ir ietekmēt saņēmēju darīt vai nedarīt noteiktas lietas, domāt un just.

Komunikācija

- Neverbālā komunikācija,
- Distance,
- Saziņas kvalitāti ietekmējošie elementi:
- Dikcija,
- Skaļums,
- Runas temps,
- Pauzes,
- Elpošana.

Aizspriedumi

- negatīva attieksme pret kādu grupu vai tai piederošajiem indivīdiem,
- aizspriedumiem nāk klāt arī vērtēšana,
- Kognitīvā – ietver viedokļus un pārlicības, SAISTĪTS AR SAPRĀTA NOTEIKTU UN PIEREDZĒ BALSTĪTU IZZIŅU,
- Afektīvā – pozitīvas vai negatīvas emocijas, kas saistītas ar šīm pārlicībām
- Uzvedības – cilvēka reālā darbība atbilstoši viņa pārlicībai.

Uzvedība

- Uzvedība vai izturēšanās ir saistīta ar organisma kustību un reakciju uz apkārtējo vidi.
- Organismi ar sarežģītākām nervu sistēmām spēj gūt jaunas zināšanas un pilnveidot savu uzvedību.
- Bērni parasti uzvedas atšķirīgi no pieaugušajiem, viņu uzvedība mainās, iegūstot jaunas zināšanas.

Uzvedība bērniem ar autiskā spektra traucējumiem I

- Ārpus ierastās vides afektīvas izpausmes uzvedībā izpaužas biežāk.
- Mēdz būt neadekvātas, paranoiskas bailes.
- Vērojams sensorais, taktilais hipersajūtīgums.
- Aktivitātes ierobežotas, grūti atrast nodarbošanos.
- Patīk ierasta vide, vieta, neatlaidīgi prasa būt tur.
- Rotaļlietas izmanto nemērķtiecīgi.
- Var pieķerties vienai un tai pašai darbībai, mantai, darbību secībai.

Uzvedība bērniem ar autiskā spektra traucējumiem I

- Kustības nemērķtiecīgas, inertas.
- Kustību koordinācija, plastika, sīkas motorās kustības ir labas, bet adekvāti situācijai tās izmantot neprot (to var novērot izpildot patvaļīgās kustības).
- Kustības demonstrējot vai izpildot pēc instrukcijas, vērojams neveiklums, apmulsums, kustības smagnējas.
- Bailes atraut kājas no grīdas, zemes.

Pedagoģiskais atbalsts I

- Izziņas aktivitāti var sekmēt ar autostimulāciju (šūpošanos, lēkāšanu uz batuta, rāpošanu, kāpelēšanu).
- Mācību procesā nepieciešama īpaša pieeja, sociālais atbalsts, stingri strukturēta mācību un dzīves vide.
- Akadēmisku zināšanu apguvei nepieciešams noskaidrot autisma spektra ietekmi uz dzīves kvalitāti un individuālu vajadzību jomas.

Uzvedība bērniem ar autiskā spektra traucējumiem II

- Autoagresija – kā paš aizsardzības mehānisms.
- Nepamatotas bailes, fobijas.
- Ierobežojas noslēgtā telpā vai telpas daļā.
- Neuzlūko priekšmetus, kuri kustās.
- Pārvietojas bez noteikta mērķa, aiztiek visus priekšmetus, vai vispār nepieskaras ne vienam.

Uzvedība bērniem ar autiskā spektra traucējumiem II

- Paaugstināts muskuļu tonuss. Hiperaktivitāte.
- Kustību haotiskums nogurdinošs.
- Patvaļīgās kustības koordinētas, plastiskas, precīzas.
- Bailes palikt telpas centrā. Pārvietojas pa telpas malām.
- Nevar un negrib lēkāt.

Pedagoģiskais atbalsts

- Pastāvīga sociālā un pedagoģiskā atbalsta sistēmair galvenā satura daļa.
- Strukturēta mācību un dzīves vides organizācija palīdzētu mazināt autisma spektra ietekmi personība attīstībā.
- Var prognozēt elementāru aritmētisko iemaņu, lasīšanas pamatu apguvi.

Uzvedība bērniem ar autiskā spektra traucējumiem III

- Izradītais negatīvisms ir reakcija uz neveiksmēm.
- Verbāla autoagresija, rupji izteicieni, monologa formā.
- Negatīvo emocionālo stāvokli demonstrē zīmējumos (uzmācīgi tēli, shēmas, priekšmeti).
- Mazāk ir atkarīgi no uzmācīgām kustībām un ārējiem kairinātājiem.
- Pārvietojas telpā ar noteiktu mērķi.

Uzvedība bērniem ar autiskā spektra traucējumiem III

- Muskuļu tonusa traucējumi.
- Demonstrējumos – izteikts kustību neveiklums. Gaita nedroša.
- Sejas neizteiksmīgums, ne elastīgums atspoguļojās arī kustībās.
- Grūti pārvarēt sevi, uzdrošināties spēlēt lomas, improvizēt, dejot.

Pedagoģiskais atbalsts

- Sociālais atbalsts. Pedagoģiskā korekcija akadēmisku zināšanu apguvē.
- Var prognozēt profesionālo izglītību un patstāvīgumu personīgajā dzīvē.

Uzvedība bērniem ar autiskā spektra traucējumiem IV

- Uzvedība mērķtiecīga.
- Uztraukumā vērojams kustību inertums, nemiers, haotiskums, uzmanības deficīts.
- Paaugstināts aizvainojuma, apmulsuma, kautrības sliekšnis, mēdz būt depresīvs stāvoklis.
- Patīk būt vienam, izvairās no sabiedriskiem pasākumiem.
- Neprot sniegt pierādījumus, aizstāvēt domu, pārlicību, tāpēc rūpīgi pēta, vāc argumentus, faktus, vizuālus simbolus, lai nevajadzētu verbāli to skaidrot.

Uzvedība bērniem ar autiskā spektra traucējumiem IV

- Iemācītās automatizētas kustības izpilda labi, bet ir grūtības apgūstot jaunus kustību modeļus.
- Grūtības telpiskā orientācijā, neveicas aerobikas, ritmiskas vingrinājumos, īpaši telpisku kompozīciju apgūvē.
- Iepriekš minētas problēmas ir trauksmes signāls auto vadīšanai (apmulsums, adekvātas reakcijas trūkums pēkšņas situācijas izmaiņas gadījumos).

Pedagoģiskais atbalsts

- Izglītības prognozes ir labas.
- Pedagoģiskais atbalsts jāsniedz nepieciešamības gadījumos.

Uzvedības analīze

- **A (angļu val. antecedent) – situācija tieši pirms, B (behaviour) – uzvedība, C (consequence) – sekas.**
- nodrošināt, lai nevēlamā uzvedība netiktu pastiprināta, piemēram, lai citi nepievērš uzmanību muļķībām, lai citi nesit pretī, lai skolotāji neļauj pārtraukt pildīt uzdevumu, ja bērns ir palīdis klasē zem galda;
- iemācīt bērnam jaunas prasmes problemātisko prasmju vietā – nodrošināt, lai jaunajām prasmēm būtu vismaz tikpat daudz pastiprinātāju, cik līdzšinējai uzvedībai;
- pielāgot vidi bērniem ar dažādu veidu attīstības traucējumiem, piemēram, ja bērnam ir uzmanības deficīta sindroms, tad nevajag likt viņam sēdēt pēdējā solā, neliegt iespēju ieturēt pauzi.

Kas ietekmē uzvedību?

- Draudi. Pavēles. Negatīva kritika. Personību aizskaroši izteicieni. Izteikumi ar “vajag” un “nevajag”, “jā...”. Nevajadzīga iztaujāšana. Nevietā doti padomi. Uzvedības motīvu piedēvēšana. Atteikšanās apspriest. Tēmas mainīšana.

www.livupe.edu.lv

<https://www.facebook.com/liepsip>

livupe@liepaja.edu.lv